

Beszámoló a 2025. évi Lámfalussy Lectures konferenciáról*

Németh Anita – Tóth Ferenc

A Lámfalussy Sándorról – az „euro atyjáról”, a kiemelkedő magyar származású közgazdásról és az európai pénzügyek elismert szakértőjéről – elnevezett, a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által szervezett, tizedik Lámfalussy Lectures konferenciát 2025. január 27-én tartották meg „The Age of Geoeconomics: Evolution of Central Banking” (A geoökonómia kora: A központi bankok működésének fejlődése) címmel. A rendezvényen magas szintű döntéshozók, valamint globális pénzügyi és gazdasági szakértők beszédei és panelbeszélgetései hangzottak el. A konferenciát ünnepi kerekasztal-beszélgetés zárta, amely során korábbi Lámfalussy-díjazottak vitatták meg Lámfalussy szakmai örökségét és annak relevanciáját a jelenlegi gazdasági környezetben. A konferencia kapcsán átadták a Magyar Nemzeti Bank által alapított két díjat is: a konferencia névadójáról elnevezett Lámfalussy-díjat idén Christine Lagarde EKB-elnök, az MNB első elnökéről elnevezett Popovics-díjat pedig Kandrás Csaba, az MNB pénzügyi szervezetek felügyeletéért és fogyasztóvédelemért felelős alelnöke vehette át.

1. 100 év a stabilitás szolgálatában¹

Matolcsy György, az MNB elnöke nyitóbeszédében kiemelte, hogy a Lámfalussy Lectures konferenciasorozat 10. alkalmára az MNB alapítása után 100 évvel került sor. Méltatta a konferencia névadóját, Lámfalussy Sándort, aki – elkötelezett európaiként és az euro atyjaként –, kivételesen sokat tett az európai gazdaság stabilizációjáért és a kontinens megszilárdításáért, integrációjáért. Elmondta, hogy az európai közös pénz létrehozása nemcsak a gazdasági stabilitás előmozdítását szolgálta, hanem a békés és együttműködő jövő felépítését is. Az euro erősítheti a nyugati integrációt, garantálhatja a békét, és lehetőséget teremthet az egységes piacra. Az egységes monetáris politika hatékonyabb választ adhat a világgazdasági válságokra. Napjaink egyik vezető témája a geopolitika, Európa születése is a geopolitika eredménye. A geopolitika meghatározza gazdaságunkat és jövőnket. Kérdés, hogy a geopolitika új hullámai milyen hatással lesznek gazdaságunkra és pénzügyeinkre, illetve

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Németh Anita: Magyar Nemzeti Bank, nemzetközi tanácsadó. E-mail: nemethanita@mnbb.hu
Tóth Ferenc: Magyar Nemzeti Bank, vezető gazdasági szakértő. E-mail: tothf@mnbb.hu

¹ A nyitóbeszédet itt tekinthetők meg: <https://www.youtube.com/watch?v=t3s1D-2WNxM>

hogyan alakul a fiskális és a monetáris politika kölcsönhatása. A kardinális kérdések egyike a központi bankok függetlensége. A központi bankoknak függetlennek kell lenniük a hazai és nemzetközi pénzpiacoktól, a politikai pártoktól, a médiától és a kormánytól, mert a kormánynak is érdeke annak biztosítása, hogy a központi bank önállóan dolgozhasson az infláció leküzdése és a pénzügyi stabilitás fenntartása érdekében. A központi bank függetlenségének megőrzése mellett hajthatatlanul ki kell állni, mert ez volt és ez lehet a végső eszköz a nemzetközi pénzpiacok pénzügyi támadásainak kivédésére.

2. Jegybanki függetlenség a 21. században

Christine Lagarde, az Európai Központi Bank elnöke, az idei Lámfalussy-díjazott felvételről tartott beszédet. A beszéd központi témája a jegybanki függetlenség megőrzésének fontossága a jelenlegi gazdasági környezetben. Az EKB elnöke hangsúlyozta, hogy a jegybanki függetlenség kulcsfontosságú a stabil és hatékony monetáris politika fenntartásában, különösen a gazdasági volatilitás időszakában. A függetlenség biztosítja, hogy a jegybankok hosszú távú célokra összpontosíthassanak, például az árstabilitásra, anélkül, hogy rövid távú politikai nyomásnak lennének kitéve.

Lagarde beszédében emlékeztetett, hogy a 20. század végén világszerte elterjedt a jegybankok függetlensége, részben az 1970-es évek inflációs tapasztalatai nyomán kialakult társadalmi konszenzus miatt. Az ezredfordulóra a világ jegybankjainak több mint 80 százaléka operatív függetlenséget élvezett, és az árstabilitás vált a monetáris politikák elsődleges céljává. Azóta a világ jelentős átalakulásokon ment keresztül, és a jegybanki függetlenséget megalapozó tényezők egyre nagyobb nyomás alá kerültek. A Lagarde által idézett adatok szerint a 2010-es években a jegybankok 10 százalékát érte politikai nyomás évente, 2018 és 2020 között pedig a világ GDP-jének 75 százalékát lefedő országokban a jegybanki függetlenség jelentősen romlott.

A független központi bankokra gyakorolt politikai befolyás volatilitást eredményez a piacokon, és a különböző sokkok, krízisek megugró valószínűségét hozza magával, továbbá a geopolitikai feszültségek is növelik a sokkok gyakoriságát. Lagarde szerint azonban valószínűtlen, hogy a volatilitás korszaka aláássa a jegybanki függetlenséget. Éppen ellenkezőleg: a volatilis gazdasági környezet még inkább szükségessé teszi a független jegybankokat. Az EKB elnöke szerint az inflációs várakozások a közelmúlt inflációs sokkjai alatt is stabilak maradtak, ami azt mutatja, hogy a közvélemény továbbra is bízik a jegybankok hosszú távú árstabilitási elkötelezettségében.

Christine Lagarde beszédében méltatta Lámfalussy Sándor munkásságát is, és felidézte Lámfalussy vitathatatlan szerepét az eurorendszer és az EKB kialakulásában. Az ő víziója és előrelátása biztosította, hogy az eurorendszer megfelelő struktúrával és szabályozással induljon el, megalapozva az EKB függetlenségét és hatékony

működését. Ma, a volatilitás korában, a független jegybankok ismét „ismeretlen vizeken hajóznak”, ezért elengedhetetlen, hogy megőrizzék függetlenségüket, hogy hatékonyan teljesíthessék árstabilitási mandátumaikat.

3. A geopolitika évtizede

Jeffrey D. Sachs, a Columbia Egyetem közgazdászprofesszora az új világgazdaság néhány alapelvéről osztotta meg gondolatait. A szakember javaslatokat fogalmazott meg a globális kiigazítások tekintetében, a további geopolitikai válságok elkerülése érdekében. Meglátása szerint az ítéletnapot éljük és mindössze 90 másodpercre vagyunk egy nukleáris krízistől.

Sachs professzor a jelenlegi kihívásokat és a vonatkozó javaslatait több pontban foglalta össze: többpólusú világ, új geopolitika és béke szükségessége, technológiai forradalom, környezetvédelmi válság, illetve az ún. „multicurrency” világ. Hangsúlyozta, hogy Európának új, koherens geopolitikára lenne szüksége, Európának rendezni kellene kapcsolatát Kínával és Oroszországgal. Úgy vélte, hogy a hadászati kiadások emelése helyett a diplomáciai megoldásokra kellene helyezni a hangsúlyt. Véleménye szerint a jelenleg zajló technológiai forradalomnak két vezető szereplője van, az USA és Kína, mindazonáltal nemzetközi versenyképessége szempontjából hasznos lenne, ha Európa e téren is felzárkózna. Úgy vélte, hogy Európa továbbra sem egységes, ezért európai összefogásra lenne szükség az űrkutatástól kezdve az Északi sarkkör megvédéséig. Beszélt a globális felmelegedés okozta kockázatokról is: James Hansen éghajlattudóst idézve rámutatott, hogy az óceánok hőmérsékletének további emelkedése klímakatasztrófát idézhet elő, és Európát visszalökheti a jégkorszakba. A nemzeti fizetőeszközök szerepét hangsúlyozva elmondta, hogy a dollár dominanciája 10 éven belül csökkenni fog, és fel kell készülni a kínai renminbi további nemzetköziesedésére. Beszéde zárásaként méltatta Magyarországot, amely olyan nagy elméket adott a világnak, mint Neumann János, Szilárd Leó, a Polgár-nővérek, Rubik Ernő, Lámfalussy Sándor és Orbán Viktor.

4. A gazdasági világrend megváltozása és Magyarország jövője

Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke Matolcsy György munkásságát méltatta. Megköszönve a jegybanki mandátuma alatt végzett munkát, korszakos gazdaságpolitikusként nevezte. Méltatta Lámfalussy Sándort, aki közép-európaiként oroszlátnrészt vállalt abban, hogy a közép-európai országok csatlakozása minél gördülékenyebben történhessen meg az Európai Unióhoz. Lámfalussy tanácsadóként segítette Orbán Viktor munkáját és elmondta, hogy az euro bevezetése magával hozza az eurozóna-tagok közös fiskális politikáját, de azt nem mondta, hogy mikor. Azóta eltelt 25 év, és még mindig nincs közös fiskális politika. Lámfalussy kritikákat is megfogalmazott:

fontos lépések nélkül nem jön létre az a helyzet, hogy az euróból az euroövezet minden tagja profitálhasson. Az euro bevezetése óta az Egyesült Államok termelékenysége és versenyképessége sokkal nagyobb ütemben javul, mint az eurozónáé. Jelenlegi formájában az euro, az eleve erős és versenyképes gazdaságoknak kedvez, de nem segíti a felzárkózó gazdaságok megerősödését. Éppen Lámfalussy intelmeire hallgatva nem vagyunk tagjai az eurozónának. A miniszterelnök Jeffrey Sachs-ról elmondta, hogy ő volt a legnevesebb nyugati közgazdász, aki eljött a térségünkbe segíteni a gazdasági átmenetet. Mindig egyetértettek abban, hogy a magyaroknak mihamarabb és minél mélyebben össze kell kapcsolódnunk az egész világgal. Sachs professzor mindig is kitartott amellett, hogy a világ jobb és békésebb helylé tehető a szabad kereskedelem és a közös érdekek mentén történő együttműködés, összekapcsolódás segítségével. Orbán Viktor a korábbi washingtoni konszenzus helyett a magyar konszenzus kifejezést használta, ami azt jelenti, hogy minden nemzetnek joga van ahhoz, hogy önmagát tekintse a világ közepének és a legfontosabb viszonyítási pontnak. Minden nemzetnek, így a magyarnak is arra a kérdésre kell keresnie a választ, hogy hogyan tudja biztosítani a megmaradását, gyarapodását ebben az új világban. Véleménye szerint a liberális korszakot egy szuverenista korszak váltja fel. Kiemelten fontos a stabilitás és a biztonság, ez utóbbi felértékelődik. Érdekes módon ennek középpontjában ma nem is az ukrán–orosz háború áll, hanem a migráció. Napjainkban a nyugati, elsősorban európai országok biztonságát és stabilitását a migráció és annak előre jelezhető következményei határozzák meg. Aki ezt nem kezeli, nem tudja megtalálni a helyét az új világban. A másik fontos téma a hatékony állam: az előttünk álló időszak egyik nagy versenye az államszervezési modellek közötti verseny lesz, vagy talán már most is az. A harmadik kiemelt téma a konnektivitás alapú külpolitika. Annak az országnak nő meg a szerepe, amely mindenkivel össze tud kapcsolódni. Negyedik kiemelt tapasztalatként elmondta, hogy az erős középosztály lesz a kulcskérdés a következő 15–20 évben. Nyugaton az európai középosztályok fogyatkoznak, míg a kelet-ázsiai világban százmillió számra emelnek be alulról a középosztályba hatalmas társadalmi rétegeket – nemcsak stabilitást, hanem gazdasági prosperitást is teremtve ezzel maguknak. A magyar kormány 2010 óta dolgozik az erős középosztály megteremtésén, egymillióval több ember dolgozik ma, mint 2010-ben. A mikrovállalkozások tíz év alatt megduplázták a bevételüket. Magyarország a békében érdekelt. Az amerikai adminisztráció béke-erőfeszítésének sikere nem ideológiai, még csak nem is geostratégiai, hanem Magyarország hűbavágó, mindennapos gazdasági érdeke. Remélhetőleg megkötésre kerül az amerikai–magyar, nagy gazdasági megállapodás, ami lendületet adhat a magyar gazdaságnak.

5. Panelbeszélgetés a geopolitikai feszültségekről: a monetáris politika új kockázatainak évtizedéről²

Az ezt követő első panelbeszélgetés arra fókuszált, hogy a geopolitikai feszültségek által előidézett sérülékenységek milyen új kockázatokat jelentenek a monetáris politika számára. A beszélgetés moderátora *Virág Barnabás*, az MNB alelnöke volt, a résztvevők pedig *Sylvester Eijffinger*, a Tilburgi Egyetem pénzügyi közgazdaságtan professzora és a Harvard Egyetemen közgazdaságtan-vendégprofesszor, *Marcello Estevão*, a Nemzetközi Pénzügyi Intézet (IIF) vezető közgazdásza, *Jacob A Frenkel*, a G30 emeritus elnöke, az Izraeli Bank volt kormányzója, *John Lipsky*, a Johns Hopkins School of Advanced International Studies főmunkatársa, az IMF korábbi ügyvezető igazgatója voltak.

Virág Barnabás elmondta, hogy napjainkban egy rendkívüli környezettel, új típusú válságokkal és geopolitikai feszültségekkel szembesülünk, a válságok korát éljük, amit ő inkább az átmenetek korának nevezett, mert sok területen láthatunk átmenetet: a zöld átmenetet, a digitális átállást, a demográfiai trendek változását. Mindezek kapcsán nagy kockázattal kell szembenéznünk, de sok lehetőség is áll előttünk. Első kérdése az volt, hogy *miben hasonlít a jelenlegi környezet az 1970-es és az 1980-as évek elejihez, melyek a legfontosabb különbségek és melyek a legfontosabb következtetések a világgazdaság számára ebből a rendkívüli környezetből adódóan.* *Eijffinger* szerint a pénzügyi piacok bonyolultabbá váltak, megjelentek a digitális pénznemek, a kormányadósságok megnövekedtek. Megoldásként megemlítette a központi bankok függetlenségének alapelveihez való ragaszkodást, ami a jegybankok azon képessége, hogy érvényre juttassák objektív funkciójukat a politikai döntéshozatalban, kiemelve a hitelesség fontosságát. *Estevão* szerint a múlt tapasztalataiból megtanulhattuk, hogy az inflációs várakozások fontosak, sokat számít a központi bankok reputációja, és az átláthatóság nagyon hasznos lehet, de a fragmentáció megnehezíti a monetáris politika nemzetközi koordinációját. *Frenkel* azt kérte, ne dobjuk ki a régi tankönyveket, mert még hasznosak lesznek. A múltban megtanultuk, hogy a kínálati sokkok rendkívül fontosak, nagy kihívást jelentenek a monetáris politikának, mert egyedül nem tudja azokat elhárítani vagy megoldani. Számos kínálati sokk a külföldi szektoron keresztül érkezik, ezért nagy jelentősége van a geopolitikának. A költségvetési hiány nem segíti elő a növekedést, az adósságprobléma nemcsak a kormányok problémája, mert van magánadósság is, és sok esetben a különbségek összemosódnak, mert a közszféra megpróbálja megmenteni a magánszektor. *Lipsky* kiemelte, hogy a Bretton Woods-i rendszer összeomlása nemcsak nagyobb függetlenséget indított el, hanem egyúttal nagyobb kihívásokat is jelentett a központi bankok számára, és lendületet adott a világ kereskedelmi rendszere és a nemzetközi tőkepiacok szélesebb körű fejlődésének, a világgazdaság

² Itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=g7BMbVdWeSw>

nagyobb integrációjának a kereskedelem, az áruk és szolgáltatások, valamint a pénzügyek tekintetében. Emellett a technológia olyan lehetőséget teremtett a pénzügyi integrációra, amilyen korábban nem létezett. Az 1970-es évek óta először gondolunk arra, hogy a piacok inkább bezáródnak, mint megnyílnak, ugyanakkor a technológia ennek éppen az ellenkezőjét mondja. Ez más kihívás, mint korábban, de nagyon is valóságos, tele lehetőségekkel és kockázatokkal.

A következő téma a *globalizáció jövője* volt. Az a kérdés, hogy a globalizáció a közeljövőben tovább erősödik majd az új technológiák, a digitalizáció miatt, vagy fel kell készülnünk újra egy többpólusú világra, ahogyan azt a kereskedelemnél az 1990-es évek előtt tapasztaltuk. *Estevão* szerint manapság az emberek sokkal jobban összpontosítanak a nemzeti problémákra, ugyanakkor alapvetően fontos lenne a nemzetközi együttműködés olyan kérdésekben, mint például a klímapolitika, ami a generációk talán legnagyobb kihívása. Sokkal jobb együttműködni, mint konfrontálódni, de kevesebb koordináció lesz a jövőben. *Frenkel* úgy vélte, hogy az egyetlen dolog, amit egy kisebb ország tehet, az a rugalmasság. Meggyőződni arról, hogy védve van a világ többi részéről érkező sokkaktól. Habár van némi elmozdulás a széttagoltság és a deglobalizáció felé, de ez nem jelenti azt, hogy kisebb mértékű lenne az egymásrautaltság. *Lipsky* a szankciók kapcsán megjegyezte, hogy azok egy nagyon nem hatékony, sokkal törekenyebb és sokkal költségesebb energiaelosztást eredményeztek, és a végén nem lesznek nyertesek. *Eijffinger* a 3D témáját vetette fel: a megtakarítások csökkenését (dis-savings), a dekarbonizációt és a deglobalizációt. Ezek a folyamatok véleménye szerint magasabb reálkamatokhoz, magasabb munkaerőköltséghez és inflációs várakozásokhoz, nagyobb fokú kiszámíthatatlansághoz és bizonytalansághoz, ezáltal magasabb kockázati prémiumhoz vezetnek.

A következő kérdés az volt, hogy *mi lehet a globális pénzrendszer jövője ebben a geopolitikai környezetben*. *Frenkel* az eurót sikeresnek tartja, mert képes volt túlélteni a 10 évvel ezelőtti válságát, kiemelve, hogy a felügyelet és szabályozás továbbra is rendkívül fontos. *Lipsky* arra hívta fel a figyelmet, hogy a Draghi-jelentés közvetlen összefüggést mutatott fel az innováció, a termelékenység növekedése, a pénzügyi rendszer, illetve egy mélyebb piac kialakításának szükségessége között. Európának ki kell teljesítenie a bank- és tőkepiaci uniót. Ezzel *Eijffinger* is egyetértett, mivel ez a gazdasági és monetáris unió kiteljesedésének igazi kulcskérdése. Kiemelte, hogy a Draghi-jelentés legfontosabb üzenete, hogy meg kell vitatni és döntést kell hozni, hogyan lehet finanszírozni az innovációt az EU-ban. *Estevão* az intézmények fontosságát emelte ki.

Végül Virág Barnabás egy rövid *kulcsfontosságú üzenetet kért a panelrésztvevőkről a mai központi bankosok számára*. *Lipsky* szerint a pénzügyi piacokon a tendencia eltávolodik a hagyományos banki tevékenységtől a tőkepiacok felé. A múltban a központi bankok kevésbé értékelték meg a nem banki pénzügyi szektorban zajló tényeket és számadatokat, ami valószínűleg fontos lesz a pénzügyi stabilitás

megteremtésében a jövőben. *Eijffinger* szerint a kommunikáció kiemelten fontos ahhoz, hogy megszerezzék az emberek támogatását a jegybank függetlenségéhez, pozíciójának megbecsüléséhez. *Estevão* üzenete az volt, hogy a központi bankok ragaszkodjanak az alapokhoz, figyeljenek a kínálati sokkokra, legyenek átláthatóak és professzionálisak. *Frenkel* záró üzenetében a tőkepiacok és pénzügyi piacok fontosságát és törekénységét emelte ki és azt, hogy ne hagyjuk figyelmen kívül a modelleket, mert ha néha tévútra is visznek, ez csak azt jelenti, hogy a múlt nagyon különbözik a jövőtől.

6. Panelbeszélgetés a fiskális és a monetáris politika kölcsönhatásáról³

A második panelbeszélgetés a jegybanki tevékenység örökké aktuális kérdését, a fiskális és monetáris politika kölcsönhatását vizsgálta. A résztvevők összességében hangsúlyozták a fiskális és a monetáris politika közötti szoros együttműködés szükségességét a gazdasági stabilitás és növekedés biztosítása érdekében. Egyetértés mutatkozott abban, hogy a fiskális és a monetáris politika közötti határok mindig is elmosódtak, e két politika ugyanazon érem két oldalát szimbolizálja. A beszélgetés résztvevői egyetértettek abban is, hogy a jegybankoknak foglalkozniuk kell a klímaváltozás pénzügyi kockázataival, ugyanakkor az éghajlatváltozás kezelése már távol esik a céljaiktól, azt meg kell hagyni a fiskális hatóságok hatáskörében.

A beszélgetés moderátora, *Palotai Dániel*, az IMF ügyvezető igazgató-helyettese felvezetőjében rámutatott, hogy a jegybanki függetlenség szorosan összefügg a fiskális és monetáris politika kölcsönhatásával, hiszen a túl nagyfokú függetlenség a kormánnyal történő együttműködés nélkül árthat is egy ország gazdaságának. Egyetértve mindezzel *Alan J. Auerbach*, a Kaliforniai Egyetem (Berkeley) professzora elmondta, hogy a fiskális és a monetáris politika közötti határvonal az elmúlt évtizedekben a globális válságokra és kihívásokra adandó válasz következtében tovább halványodott. Rámutatott, hogy a magas államadósság számos országban kihívást jelent a monetáris politika számára, mivel a monetáris szigorítás növeli az adósságszolgálat terheit és lassítja a GDP növekedését.

Jean Boivin, a BlackRock Investment Institute vezetője hangsúlyozta, hogy a fiskális és monetáris politikáknak együtt kell működniük a gazdasági stabilitás biztosítása érdekében. Kiemelte, hogy a fiskális politika nagyobb szerepet játszhat a gazdaság élénkítésében, különösen akkor, ha a monetáris politika mozgástere korlátozott, például a nulla közeli kamatlábak esetén. Ugyanakkor figyelmeztetett arra, hogy a fiskális expanciónak fenntarthatónak kell lennie, hogy ne veszélyeztesse a hosszú távú pénzügyi stabilitást.

³ Itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=4uwdl1EFRMw>

Harold James, a Princeton Egyetem professzora történelmi perspektívát adott a fiskális és monetáris politika közötti interakciókról. Rámutatott, hogy a múltban a két politika közötti rossz koordináció gazdasági instabilitáshoz vezetett. Hangsúlyozta a politikai döntéshozók közötti kommunikáció és együttműködés fontosságát a gazdasági kihívások hatékony kezelése érdekében. Egyetértett Auerbach professzorral abban, hogy a kereslet oldali sokkok esetén a jegybankok és a kormányzat is hatékonyabb a gazdaság stabilizálásában, mint kínálat oldali sokkok esetén.

Az eurozónát képviselve a panelben *Peter Kažimír* szlovák jegybankelnök hangsúlyozta, hogy egy olyan monetáris unióban, mint az euroövezet, kulcsfontosságú a koordináció, ezért a közös szabályok betartásával, transzparens kommunikációval és olyan mechanizmusokkal, mint a Stabilitási és Növekedési Egyezmény, a nemzeti költségvetési intézkedéseket összhangba kell hozni a közös monetáris célkitűzésekkel. Kiemelte továbbá, hogy el kell kerülni a fiskális dominanciát. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a globális gazdasági kihívások, mint például az energiaárak emelkedése, további együttműködést igényelnek a fiskális és monetáris hatóságok között.

7. Kerekasztal-beszélgetés a korábbi Lámfalussy-díjazottak részvételével⁴

A jubileumi konferencia keretében sor került egy kerekasztal-beszélgetésre, amelyen a Lámfalussy-díj korábbi kitüntetettjei beszélgettek a Lámfalussy Sándorhoz való személyes kötődésükről, és méltatták a neves közgazdász érdemeit. *Jacques de Larosière*, az IMF korábbi ügyvezető igazgatója és a Banque de France korábbi elnöke Lámfalussy Sándor közeli ismerőjeként kiemelte, hogy Lámfalussy már korán felismerte: a közös fiskális politika nélküli monetáris unió instabilitást okozhat, mivel az eltérő gazdaságpolitikák hosszú távon veszélyeztethetik a közösséget. *Robert Holzmann* osztrák jegybankelnök saját szakmai pályáját kötötte Lámfalussy munkásságához, kiemelve, hogy már 1972-ben foglalkozott az európai monetáris integráció szimulációjával. Tapasztalatait az osztrák jegybanknál és a rendszerváltás után a magyar fiskális és társadalombiztosítási kérdések kezelésében is kamatoztatta. *Andréa M Maechler*, a Bank for International Settlements (BIS) ügyvezetőigazgató-helyettese szerint Lámfalussy sokoldalúsága – mint bankár, professzor és jegybankár – ma is példaértékű, hiszen a több nézőpontú megközelítés elengedhetetlen a problémák megoldásához.

Ivo Maes, a belga jegybank korábbi vezető tanácsadója – aki Lámfalussy életművéről kiterjedt kutatómunkát folytatott – az „euro atyjának” jövőbelátását hangsúlyozta, hisz már 2004-ben szorgalmazta a jegybankok részvételét a rendszerszintű pénzintézetek prudenciális felügyeletében. Elmondta, hogy Lámfalussy introvertált, de határozott meggyőződésekkel rendelkező ember volt, aki erősen hitt az európai

⁴ Itt tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=IHZSpTPFNQ4>

föderalizmusban és a jegybanki függetlenségben. Maes szerint Lámfalussy kivételes helyzetfelismerése és helyes gazdaságpolitikai meglátásai tették őt példaértékűvé. *Ewald Nowotny*, az osztrák jegybank korábbi elnöke fiatal közgazdászként hallotta előadni Lámfalussyt, aki gyakorló bankárként és kiemelkedő elmeként lenyűgözte őt. *Boris Vujčić* horvát jegybankelnök felidézte az 1998-as frankfurti találkozását Lámfalussyval, aki türelmesen és részletesen elmagyarázta neki az euro jövőbeli működését. *Vujčić* működésük kapcsán párhuzamot vont az EKB és a jugoszláv jegybank között, fontos különbség volt azonban, hogy utóbbi nem volt független, és konföderális fiskális rendszerrel működött.

Szapáry György elnöki főtanácsadó, a kerekasztal-beszélgetés moderátorának felvételére a hozzászólók elmondták, hogy a fiskális szabályokat lefektető Stabilitási és Növekedési Egyezmény legutóbbi reformjával kapcsolatban szkeptikusak. Hangsúlyozták, hogy a költségvetési szabályok hitelessége kulcsfontosságú: ha a nagy tagállamok sem tartják be a szabályokat, kisebb országoktól sem várható el a fegyelem. *Vujčić* kiemelte, hogy az euroövezeti tagok nagy adósságkülönbségei problémát jelentenek, ezért olyan fiskális eszközökre van szükség, amelyek hosszú távon konvergenciát biztosítanak. Az európai tőkepiaci unió (CMU) elhúzódó megteremtése kapcsán több résztvevő is kiemelte, hogy bár elméletben sokan támogatják, a gyakorlati megvalósítás során jelentős nézetkülönbségek vannak, és a harmonizáció nehézségei miatt a közeli megvalósulása illúzió. Az inflációs kilátásokkal kapcsolatban *Maechler* elmondta, hogy a jegybankok megfelelően reagáltak a magas inflációra, és a „puha landolás” továbbra is reális, de hangsúlyozta, hogy a technológia – például az AI – használata elengedhetetlen a valós idejű árfolyam-dinamikák megértéséhez. *Nowotny* aggodalmát fejezte ki a banki szabályozás területén tapasztalható esetleges dereguláció miatt, amely – ahogy a 2008-as válság is mutatta – súlyos következményekkel járhat, és emlékeztetett Lámfalussy szigorú szabályozási szemléletére, amelyet ma is érdemes követni.